

УДК 94(438) "1918/1939": 379.85
DOI: 10.26661/swfh-2017-49-032

В. О. Ганський

ОРГАНІЗАЦІЯ ВІДПОЧИНКУ НАСЕЛЕННЯ У МІЖВОЄННІЙ ПОЛЬЩІ (1918–1939 рр.)

У статті розкривається процес закріплення у польському міжвоєнному законодавстві норм, які запроваджували у трудові відносини такі нові поняття, як оплачувані щотижневі вихідні дні та щорічна відпустка. Їх тривалість залежала від сфери діяльності працівника і могла досягати кількох тижнів оплачуваної відпустки на рік. Однак ці норми часто порушувалися роботодавцями. Органами влади активно пропагувалися установки на раціональну організацію відпочинку серед працюючих, що сприяло поширенню туристичного руху. Туризм стає частиною навчально-виховного процесу в освітніх установах, відкриваються дитячі та молодіжні табори та бази відпочинку, що були покликані сприяти розвитку фізичних навичок і початкової військової підготовки, а також патріотичному вихованню відповідно з офіційною державною ідеологією та ін.

Ключові слова: відпочинок, туризм, відпустка, вихідний, екскурсія, табір, турбаза.

Історія організації відпочинку, рекреації та туризму до теперішнього часу рясніє питаннями, що потребують детального вивчення. Одним з переломних періодів в історії організації відпочинку, рекреації та туризму є період між двома світовими війнами. Зміни рівня і якості життя, збільшення вільного від роботи часу, розвиток засобів транспорту і комунікацій і зростання туристично-рекреаційної активності населення позначили новий етап історії відпочинку, рекреації та туризму в міжвоєнній Польщі, до складу якої тоді входили і землі Західної України та Західної Білорусі. За допомогою сукупності норм, приписів і вимог державні органи регулювали, контролювали і впорядковували процес інституціоналізації сфери відпочинку. Ця проблематика до теперішнього часу не була предметом спеціальних досліджень у вітчизняній історії. Однак накопичилася певна кількість публікацій та досліджень в зарубіжній, в першу чергу, в польській історичній науці, які різнобічно висвітлюють деякі сторони цієї проблеми і окремі аспекти спільної історії міжвоєнного періоду.

Аналіз праць польських вчених показує, що розгляд окремих аспектів історії відпочинку, рекреації та туризму, їх державного регулювання розпочався ще в 1920-1930-ті рр. Серед польських міжвоєнних публікацій слід виділити праці, присвячені окремим організаційно-економічним аспектам відпочинку, рекреації та туризму (дослідження В. Гоетля [1], М. Орловича [2, 3], С. Подворського [4]); зв'язку відпочинку, рекреації та туризму з краєзнавством та фізичним вихованням (публікації Р. Даниш-Флешарової [5], Р. Дибовського [6], М. Вишницького [7]); розвитку курортної справи та екскурсійного обслуговування (роботи С. Лещицького [8], О. Жавроцького [9]); становленню готельно-пансіонатної справи (праці Ю. Лотоцького [10], Т. Вілгата [11]). Серед робіт польських авторів повоєнного періоду слід назвати комплексні і досить ґрунтовні дослідження відпочинку, рекреації та туризму (дослідження Є. Гая [12], М. Лазарека [13], М. Леван [14]), організації та регулювання туристичної діяльності (публікації Б. Вонсовського [15], Л. Цвікли [16], Т. Хельмецького [17]), діяльності туристсько-краєзнавчих та інших об'єднань (роботи К. Єнджейчика [18], А. Хміль [19], М. Кацпжака [20], Е. Малолєпшого [21] та ін).

В сучасній українській історіографії серед робіт дослідників даної проблематики можна виділити роботи Т.В. Ковальчук [22], яка займалася комплексним вивченням історії організації та розвитку регіонального туризму на території Волинського воєводства. Історії туризму і відпочинку в південно-східних воєводствах міжвоєнної Польщі присвятила свої окремі публікації О.Р. Завадська [23]. Діяльність громадських організацій і об'єднань у сфері відпочинку, туризму та краєзнавства на Волині розглядала у своїх роботах Н.В. Кінд-Войтюк [24]. Історії становлення масового туризму в Польщі присвятив окремі публікації Н.Б. Литвин [25].

Представлені дослідження, з одного боку, створюють основу для аналізу організації відпочинку населення у міжвоєнний період, а з іншого – підтверджують необхідність її подальшого вивчення. Порушені в дослідженні питання не знайшли належного висвітлення ні у вітчизняній, ні в зарубіжній історичній науці. На сьогоднішній день не існує спеціальних історичних досліджень, які б безпосередньо були присвячені проблемі державного регулювання відпочинку різних верств населення у Другій Польській Республіці, в тому числі на територіях Західної України та Західної Білорусі.

Мета цього дослідження – розкрити зміст та визначити основні напрямки діяльності державних інституцій Другої Польської Республіки у сфері організації відпочинку працюючих та популяризації в їх середовищі туризму як форми організації дозвілля в 1918-1939 рр.

В сучасних умовах туризм розглядають в якості важливої соціально-економічної категорії. Раціонально організований відпочинок сприяє відновленню життєвих сил, витрачених індивідом в процесі праці, є необхідною умовою розширеного відтворення продуктивних сил суспільства, однією з головних складових яких є населення.

Туристична активність населення Західної України у міжвоєнний період визначалася рівнем життя, модою та ін. Однак не менш важливе значення мала тривалість робочого часу, винагорода за працю і наявність оплачуваних вихідних. Завдяки відпустці у багатьох людей з'явилася хоча б потенційна можливість для подорожей.

Тривалість робочого часу визначалася декретом від 23 листопада 1918 р. [26], яким вводився 8-годинний робочий день з понеділка по п'ятницю і 6-годинний в суботу. У 1933 р. час роботи на промислових та торговельних підприємствах було збільшено в суботу до 8 годин [27]. Якщо виробничий процес вимагав більш тривалої зайнятості, то загальна тривалість робочого часу на тиждень не могла перевищувати 46 годин. Робота у неділю та святкові дні була дозволена лише у виключних випадках, визначених законодавством. В наступний період тривалість праці була дещо скорочена для працівників окремих професій.

Згідно з розпорядженням президента від 27 жовтня 1933 р. роботодавець був зобов'язаний надавати відповідний час для відпочинку і здійснення релігійних обрядів покоївкам, кухарям, камердинерам, садівникам, водіям та ін., хоча тривалість цього часу встановлювалася самим роботодавцем [28]. У той же час при тривалості трудових відносин більше одного року роботодавець був зобов'язаний щорічно надавати працівникові відпустку тривалістю в один тиждень в період за своїм розсудом.

19 грудня 1923 р. Польща ратифікувала конвенцію про тижневий відпочинок на підприємствах, прийняту на Міжнародній конференції праці в Женеві в 1921 р. У відповідності з пунктом 2 конвенції всі працівники як приватних, так і державних підприємств отримували право на 24-годинний безперервний відпочинок протягом кожного 7-денного циклу [29].

Величезну роль у розвитку туристичної активності населення мала відпустка осіб як фізичної, так і розумової праці. До моменту вступу в силу відповідного закону питання оплачуваних відпусток могли регулюватися лише договорами найму працівників на розсуд роботодавців. У 1921 р. Міністерство праці та соціального захисту представило на розгляд комісії Сейму з охорони праці проект закону про відпустки працівників промисловості та торгівлі, який після нетривалих дискусій і незначних поправок був поставлений на голосування Сеймом і 16 травня 1922 р. був ним схвалений [30].

Незважаючи на назву, дія закону поширювалася не лише на промислові та торговельні підприємства, а на всіх роботодавців усіх форм власності. Застосування норм цього закону до працівників органів самоврядування підтвердив Верховний суд своїм рішенням у 1935 р.

Згідно зі статтею 2 закону від 16 травня 1922 р. тривалість відпустки залежала від характеру та тривалості праці: робочий після року безперервної роботи отримував 8 днів оплачуваної відпустки, а після трьох років – 15 днів; в свою чергу працівник розумової праці після 6 місяців роботи отримував право на 14 днів оплачуваної відпустки, а після року роботи – на місячну відпустку. Черговість виходу у відпустку могли визначати самі працівники. Законодавці визначили, що як мінімум половина працевлаштованих на підприємстві працівників мала можливість використати відпустку в період з 1 травня по 30 вересня. Якщо трудовий стаж на конкретному підприємстві переривався з ініціативи працівника менше ніж на три місяці, то він не втрачав права на чергову оплачувану відпустку. У разі порушення норм цього закону роботодавець міг притягуватися як до адміністративної, так і до кримінальної відповідальності [30].

У свою чергу, згідно з законом про державну службу від 17 лютого 1922 р. право на оплачувану відпустку наділявся кожен державний службовець або технічний працівник державних органів після одного року служби [16, с. 318]. На аналогічних умовах отримували оплачувані відпустки і працевлаштовані за контрактом працівники. Тривалість відпусток була заново визначена статтями 36 і 105 зазначеного закону. Державні службовці мали право на 4-тижневу відпустку якщо пропрацювали на державній службі до 10 років, на 5-тижневу відпустку якщо пропрацювали від 10 до 20 років, на 6-тижневу відпустку якщо пропрацювали більше 20 років. Технічні працівники державних установ мали право на 2-тижневу відпустку якщо пропрацювали до 10 років, на 3-тижневу якщо пропрацювали від 10 до 20 років, на 4-тижневу якщо пропрацювали більше 20 років. У період державної служби у відповідності з законом включався період служби в польських військових формуваннях. З тривалості відпустки могли відніматися неробочі дні, надані працівнику за особистими обставинами.

Для працівників Польської державної залізниці основи надання відпусток визначало розпорядження Міністерства комунікацій від 3 жовтня 1929 р. [31]. Зокрема, розпорядженням встановлювався порядок віднесення працівників до різних категорій, а також правила надання відпусток. Подібним чином у міністерствах і воеводських адміністраціях правила надання відпусток регулювалися нормативними актами профільних міністерств.

Нормативні правові акти про відпустку впливали на формування і розвиток масового туризму як системи. Рациональне використання відпустки і її поєднання з рекреацією та фізичним вдосконаленням було пріоритетним напрямом діяльності Державного управління фізичного виховання та військової підготовки. У літній період воно організовувало спортивні оздоровчі табори, оплата за перебування в яких протягом 2 тижнів коштувала всього 5 злотих, і компенсувала вартість проїзду до табору і назад [32].

У 1930 р. значна частина робітників і розумових працівників планували використовувати трудовий відпустку на туризм. Однак працівники не завжди мали можливість використання відпустки, так як частими були випадки, коли роботодавці "викупали" у них відпустку, виплачуючи за нього відповідну грошову компенсацію.

Згідно з циркуляром Міністерства праці та соціального захисту від 13 грудня 1938 р. про координацію діяльності у сфері організації трудових відпусток функції координації відпусток передавалися створеному в жовтні 1937 р. Об'єднанню культурно-просвітницьких організацій, керівним органом якого була Рада відпусток, а виконавчим органом – Центральне бюро відпусток [33].

До складу Ради відпусток, який був міжвідомчим органом з питань туризму, входили: представники Міністерства праці та соціального захисту, Державного управління фізичного виховання та військової підготовки, голова і генеральний секретар Об'єднання культурно-просвітницьких організацій, делегати від

установ і організацій (професійних, громадських, культурно-просвітницьких, релігійних та ін.), які здійснювали різні акції щодо відпусток.

Міністерство праці та соціального захисту зобов'язувалося брати до уваги розроблені Об'єднанням культурно-просвітницьких організацій правила, умови та рекомендації щодо відпусток. Центральне бюро відпусток мало право подавати міністрові пропозиції та рекомендації щодо організації відпусток. У той же час Об'єднання було зобов'язано погоджувати плани і програми своєї діяльності з міністерством.

Незважаючи на те, що Центральне бюро відпусток функціонувало менше року, воно стало ефективним центром координації відпускних акцій та заходів. Їм розроблялися фінансові та організаційні плани відпускних акцій, що сприяло співпраці різних організацій, видавалися інструкції, розроблялися поради, організовувалися акції з пропаганди активного відпочинку та ін. Крім того, бюро спільно з Лігою підтримки туризму та Союзом повітів за сприянням місцевих туристичних комісій виступало організатором бюджетного відпочинку для трудящих [34, s. 118-119].

Організацією активного відпочинку трудящих та раціонального використання відпусток також займалися профспілки і громадські організації, які створювали фонди з будівництва та розвитку центрів відпочинку.

Організацією туризму серед дітей та молоді займався відділ фізичного виховання Міністерства релігійних культів і народної освіти. Шкільний екскурсійний рух також підтримувався Міністерством громадських робіт. У 1931 р. згідно з рішенням III З'їзду референтів туризму при воєводських адміністраціях, що відбувся 18 березня 1931 р., Міністерство громадських робіт звернулося до Міністерства релігійних культів і народної освіти з пропозицією про створення при шкільних округах відділів шкільних екскурсій, з якими могли б співпрацювати референти у справах туризму при воєводських адміністраціях. Однак Міністерство релігійних культів і народної освіти листом від 27 липня 1931 р. пояснило, що такі відділи неможливо створити з-за обмеженого бюджету. Питаннями туризму та екскурсій шкільної молоді в округах займалися інструктори фізичного виховання [2, s. 365-366].

Найбільш популярними серед школярів та молоді були екскурсії і походи. Екскурсії надавали можливості для поглиблення отриманих на уроках знань, розширення кругозору і знайомства з рідним краєм. Вони були важливим доповненням шкільної програми, формували почуття прекрасного і демонстрували різноманітність рідної землі, створювали основи для формування патріотизму і любові до батьківщини.

Екскурсії як форма навчання або як форма організації вільного часу були передбачені навчальними програмами на кожному рівні навчання: у загальноосвітніх школах, гімназіях та ліцеях [35, л. 29-34]. У зв'язку з цим вчителі повинні були займатися організацією екскурсій. Міністерство релігійних культів і народної освіти зобов'язувало чверть бюджету школи виділяти на організацію та проведення шкільних екскурсій [36]. Однак на початку 1924 р. міністерство видало правовий акт, який забороняв організацію закордонних екскурсій для учнівської молоді, що було пов'язано з важким фінансовим становищем в країні [37]. Подібні документи видавалися і пізніше.

Одним зі способів, яким влада намагалася мотивувати вчителів до організації екскурсій для школярів, була популяризація туризму в учительському середовищі. Так, у програмах педагогічних курсів, за результатами проходження яких особі присвоювалася кваліфікація вчителя, передбачалася організація екскурсій і фінансові кошти на їх проведення. У програмі Державних курсів фізичного виховання проведення екскурсій було передбачено в рамках практичних занять. Вчителі середніх шкіл та закладів підготовки вчителів, що займалися організацією екскурсій, отримували компенсацію вартості проїзду в обидві сторони і харчування [38].

У 1939 р. при Бюро подорожей "Орбіс" було створене Центральне бюро шкільного туризму, завданням якого була допомога в організації шкільних екскурсій. Бюро функціонувало в тісному контакті з Міністерством релігійних культів і народної освіти. У квітні 1939 р. ним було організовано 63 екскурсії, в які взяло участь 4527 учнів, у травні 1939 р. – 531 екскурсія за участю 24177 учнів, а в червні 1939 р. – 1087 екскурсій за участю 34159 учнів [15, s. 96-97]. Екскурсії і походи були також елементом військової підготовки, введеної в 1922 р. у державних середніх школах, середніх спеціальних навчальних закладах і вчительських курсах.

У 1922 р. з'явилася ініціатива будівництва першої в міжвоєнній Польщі молодіжної турбази. Організація шкільних і молодіжних турбаз забезпечувалася нормативним правовим актом Міністерства релігійних культів і народної освіти (1926 р.). У документі підкреслювалося, що шкільні молодіжні турбази та будинки відпочинку як опорні пункти для екскурсій і подорожей шкільної молоді створювалися з метою поширення серед неї туристсько-краєзнавчого руху [36]. Шкільні турбази та різні місця для ночівлі повинні були організовуватися насамперед у будівлях шкіл і гуртожитків, а також у спеціально побудованих будинках відпочинку або в приміщеннях товариств, що підтримували туристичну діяльність.

У відповідності до вказівок для керівників об'єктів тимчасового розміщення, що містяться в інструкції від 1931 р, ці об'єкти повинні були мати відповідні інформаційні таблички протягом всього туристичного сезону. Поряд з такими табличками належало поміщати інформацію про осіб та організації, які були готові надавати туристам послуги. Цими об'єктами розміщення у відповідності з інструкцією могли користуватися діти та учнівська молодь, що здійснюють екскурсії в групах під керівництвом вчителя або представника адміністрації навчального закладу (або громадської організації), індивідуальні туристи з числа учнівської молоді, що здійснюють піші походи, сплави по річках і т.п., а також учасники походів та екскурсій, організованих для педагогічних працівників. У вільний час об'єктами розміщення могли користуватися індивідуальні туристи або групи студентів або членів краєзнавчих товариств. Проживати в цих засобах тимчасового розміщення можна було не більше трьох діб поспіль [38].

Розвитку туризму сприяла також організація літніх і зимових дитячих та молодіжних оздоровчих таборів. У міжвоєнний період оздоровчі табори організовувалися міністерствами: громадського здоров'я, релігійних культів і народної освіти, праці та соціального захисту, а також громадськими організаціями: Союзом жінок цивільної праці, Військової сім'єю, Об'єднанням сільських домогосподарок, товариством "Опіка", Федерацією союзів захисників Вітчизни, які на ці цілі отримували бюджетне фінансування від Міністерства праці і соціального захисту. Загальна координація громадської діяльності по організації дитячих та молодіжних оздоровчих таборів здійснювалася Комітетом допомоги дітям і молоді. Координацією урядових ініціатив у даній області займалася Тимчасова рада у справах літніх таборів, а з 1930 р. – Рада у справах літніх таборів, що була утворена при Міністерстві праці та соціального захисту. При воєводських адміністраціях відповідно були утворені комісії у справах літніх таборів [3, s. 368-380].

Значущою формою туризму були табори відпочинку і різні походи, організовані різними молодіжними організаціями. Похід як форма відпочинку активно пропагувалася Союзом польських харцерів. У резолюції V З'їзду Головної харцерської ради, що проходив у 1920 р., зазначалося, що організація таборів і походів є одним з найважливіших методів роботи з молоддю [19, s. 201-202].

Активізація туризму і відпочинку у міжвоєнний період стала можливою завдяки зростанню доступності індивідуальних транспортних засобів – автомобілів та мотоциклів, придбання яких заохочувалося державою. Так, у 1937 р. було передбачено, що особа, яка придбає у власність новий механічний транспортний засіб, може клопотати про надання пільги при сплаті податків та зборів. Розмір пільги становив 15-20% вартості транспортного засобу, а умовою її отримання було придбання транспортного засобу у продавця-резидента [39].

Таким чином, розвиток туристичної активності населення міжвоєнної Польщі визначався раціоналізацією системи трудових відносин, де провідне значення мало регулювання питань, пов'язаних з тривалістю робочого часу, винагородою за працю і наявністю оплачуваних вихідних. Завдяки рішенням цих питань з'явилася трудова відпустка, що визначило поділ життя людини на дві частини: праця і приватне життя. Всі працівники як приватних, так і державних підприємств отримували право на 24-годинний безперервний відпочинок протягом тижня. Робочий після року безперервної роботи отримував 8 днів оплачуваної відпустки, а після трьох років – 15 днів; працівник розумової праці після 6 місяців роботи отримував право на 14 днів оплачуваної відпустки, а після року роботи – на місячну відпустку. Таким чином, можна констатувати, що помітну роль у розвитку туристичної активності зіграла поява інституту відпустки. До моменту вступу в силу відповідного закону питання оплачуваних відпусток могли регулюватися лише договорами найму працівників на розсуд роботодавців. Раціональне використання трудового відпустки та її поєднання з туризмом пропагували різні урядові та громадські інституції. Активно велася робота по залученню в туристичний рух дітей та молоді.

Джерела та література

1. Goetel W. Turystyka w Polsce jako czynnik sytuacji gospodarczej / W. Goetel. – Kraków: Nakładem WSH w Krakowie, 1931. – 127 s.
2. Orłowicz M. Organizacja turystyki w Polsce / M. Orłowicz // Wychowanie Fizyczne. – 1933. – № 10. – S. 361–369.
3. Orłowicz M. Domy wycieczkowe dla młodzieży w Polsce i zagranicą / M. Orłowicz // Wychowanie Fizyczne. – 1934. – № 6-8. – S. 368-380.
4. Podworski S. Turystyka w naszym życiu gospodarczym / S. Podworski. – Warszawa: Nakładem IPWG, 1933. – 112 s.
5. Danysz-Fleszarowa R. Dziedziny pracy krajoznawczej / R. Danysz-Fleszarowa // Ziemia. – 1926. – № 7. – S. 108-109.
6. Dybowski R. Krajoznawstwo a wychowanie Państwowe / R. Dybowski // Ziemia. – 1936. – № 6. – S. 150-152.
7. Wisznicki M. Wycieczka krajoznawcza / M. Wisznicki // Ziemia. – 1929. – № 10. – S. 154-157.
8. Leszczycki S. Uzdrowiska Polski: ich rozmieszczenie oraz rozwój w latach 1921-1938 / S. Leszczycki. – Kraków, 1939. – 216 s.
9. Żawrocki O. Wstępne czynności przy organizowaniu wycieczek i obozów / O. Żawrocki // Wychowanie fizyczne. – 1931. – № 4. – S. 170-175.
10. Łotocki J. Hotel i pensjonat jako przedsiębiorstwo / J. Łotocki. – Kraków, 1939. – 111 s.
11. Wilgat T. Rozmieszczenie przemysłu pensjonatowo-hotelowego w Polsce / T. Wilgat. – Kraków, 1939. – 122 s.
12. Gaj J. Zarys historii turystyki w Polsce w XIX i XX wieku / J. Gaj. – Poznań : AWF, 2001. – 172 s.
13. Łazarek M. Śladami historii turystyki: od starożytności do współczesności / M. Łazarek, R. Łazarek. – Lublin, 2005. – 177 s.
14. Lewan M. Zarys dziejów turystyki w Polsce / M. Lewan. – Kraków: Proksenia, 2004. – 106 s.
15. Wąsowski B. Zarys działalności Polskiego Biura Podróży "Orbis" w latach 1923-1939 / B. Wąsowski. – Warszawa: Nakładem BP Orbis, 1973. – 188 s.
16. Ćwikła L. Prawne aspekty rozwoju turystyki w Polsce w latach 1918-1939 / L. Ćwikła. – Lublin: KUL, 2011. – 560 s.
17. Chelmecki J. Państwowe i społecznie inicjatywy rozwoju ruchu turystycznego i krajoznawczego w Polsce w latach 1919-1939 / J. Chelmecki // Przelomy w Historii. Pamiętnik. – T. 3. – S. 453-476.
18. Jędrzejczyk K. Polskie Towarzystwo Krajoznawcze (1906-1950): zarys dziejów / K. Jędrzejczyk. – Włocławek: Wydawnictwo PWSZ we Włocławku, 2006. – 151 s.
19. Chmiel A. Turystyka i krajoznawstwo w działalności organizacji specjalistycznych w II Rzeczpospolitej (1919-1939 r.) / A. Chmiel // Zeszyty Naukowe. WSE w Warszawie. – 2005. – № 1. – S. 187-204.
20. Kacprzak M. Towarzystwo Rozwoju Ziemi Wschodnich, 1933-1939 / M. Kacprzak. – Łódź : Wydawnictwo naukowe "Ibidem", 2005. – 158 s.
21. Małolepszy E. Turystyka w działalności wiejskich organizacji młodzieżowych w Polsce do 1939 r. / E. Małolepszy // Folia turistica. Historia turystyki. – 2008. – № 19. – S. 141-153.
22. Ковальчук Т. В. Регіональний туризм у Польській Республіці в міжвоєнний період: Волинське воєводство : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 / Т. В. Ковальчук. – Київ, 2012. – 202 с.
23. Завадська О. Р. Діяльність краєзнавчих товариств у Волинському воєводстві (1921-1939 pp.): дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / О. Р. Завадська. – Луцьк, 2010. – 245 с.

24. Кінд-Войтюк Н. В. Історико-краєзнавчі дослідження і пам'яткоохоронна робота на Волині у 1920-1930-х рр.: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 / Н. В. Кінд-Войтюк. – Чернівці, 2007. – 198 с.
25. Литвин Н. Б. Розвиток масового туризму у Польщі у XIX – другій половині XX ст. / Н. Б. Литвин // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. – № 17. – С. 88-98.
26. Dekret z dnia 23 listopada 1918 r. o 8-mio godzinnym dniu pracy // Dziennik Praw Państwa Polskiego.– 1918. – № 17. – Poz. 42.
27. Ustawa z dnia 22 marca 1933 r. w sprawie zmian w ustawie z dnia 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu // Dziennik Ustaw.– 1933. – № 27. – Poz. 227.
28. Archiwum Akt Nowych w Warszawie. – Zesp. 4. – Sygn. 20.
29. Międzynarodowa Konwencja o odpoczynku tygodniowym w zakładach przemysłowych, przyjęta dnia 17 listopada 1921 roku w Genewie na Ogólnej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Ligi Narodów (ratyfikowana zgodnie z ustawą z dnia 19 grudnia 1923 r.) // Dziennik Ustaw.– 1925. – № 54. – Poz. 384.
30. Ustawa z dnia 16 maja 1922 r. o urlopach dla pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu // Dziennik Ustaw.– 1922. – № 40. – Poz. 334.
31. Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 3 października 1929 r. w sprawie urlopów wypoczynkowych // Dziennik Urzędowy Ministerstwa Komunikacji. – 1929. – № 17. – Poz. 165.
32. Pismo okólne Ministerstwa Opieki Społecznej z dnia 25 kwietnia 1935 r. w sprawie obozów wypoczynkowych dla robotnic // Dziennik Urzędowy Ministerstwa Opieki Społecznej.– 1935. – № 7. – Poz. 2.
33. Pismo okólne Ministra Opieki Społecznej z dnia 13 grudnia 1938 r. w sprawie koordynacji działalności w zakresie organizacji wczasów pracowniczych // Dziennik Urzędowy Ministerstwa Opieki Społecznej.– 1938. – № 26. – Poz. 346.
34. Dwa lata Ligi Popierania Turystyki: sprawozdanie z działalności Ligi Popierania Turystyki za okres od 15 czerwca 1935 do 30 października 1937. – Warszawa: Zarząd Główny Ligi Popierania Turystyki, 1937. – 143 s.
35. Archiwum Akt Nowych w Warszawie. – Zesp. 14. – Sygn. 281.
36. Okólnik Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 maja 1927 r. do Kuratorów Okręgów Szkolnych w sprawie szkolnych wycieczek turystyczno-krajoznawczych // Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.– 1927. – № 9. – Poz. 147.
37. Okólnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 13 lutego 1924 r. do Kuratorów Okręgów Szkolnych w sprawie wycieczek młodzieży // Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.– 1924. – № 7. – Poz. 66.
38. Zarządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 10 maja 1938 r. w sprawie utrzymywania i korzystania ze Szkolnych Schronisk Wycieczkowych // Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.– 1938. – № 5. – Poz. 120.
39. Z Ministerstwa Komunikacji // Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej “Monitor Polski”.– 1937. – № 158.

Ganskiy V. The organization of public leisure in interwar Poland (1918-1939)

The development of tourist activity of public in interwar Polish Republic in 1920-1930s was defined by the rationalization of system of labour relations where the leading role was the regulation of issues related to working time, remuneration and availability of paid weekends. By responding to these questions did leave, which determined the division of human life into two parts: labor and private life. All employees of both private and state enterprises had the right to 24-hour uninterrupted rest during the week. Worker after one year of continuous work receive 8 paid vacation days, and after 3 years – 15 days; knowledge worker after 6 months of work were entitled to 14 days paid leave, and after 1 year – vacation in one month. Thus, we can say that a significant role in development of tourist activity of people was played by the emergence of the institution of vacation. Until the entry into force of relevant law, the issues of paid leave could be regulated only by the employment contracts at the discretion of employers. Likewise the intensification of tourism and recreation in interwar period was made possible thanks to the increasing availability of individual vehicles. Rational use of leave and its combination with tourism has promoted various government and public institutions. Actively worked to involve in tourism of children and young people. Tourism becomes part of educational process in educational institutions, open children's and youth camps and tourist base to facilitate the development of physical skills and basic military training, patriotic education in accordance with the official state ideology.

Key words: Leisure, tourism, vacation, weekend, excursion, camp, tourist base.